

leven;" onderwierp zich er aan dat zijne moeder en zijn pleegvader hem als zuigeling in den tempel brachten, tot den priester die niets was dan een gebrekkige, zondige afschaduwing van hemzelve, en daardoor betuigden: „Dit kind heeft het leven verbeurd; het staat gelijk met de jonge Egyptenaren uit den eersten Paaschnacht; niets kan het redden dan de dood van een lam."

„Hij werd *zonde* gemaakt voor ons." „Ja," juicht de apostel, „opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in hem." Deze diepte ligt in de woorden van Paulus: „geworden *uit eene vrouw*, geworden *onder de wet*. Maar ook; daardoor heeft hij *alle* gerechtigheid en de geheele wet vervuld.

Wanneer we denken aan het plaatsbeksleedend *lijden* van Christus Jezus, behoort onze blik niet alleen naar Golgotha gericht te worden; ook in de kribbe, ook in den tempel; ook in de armen van den grijzen Simeon doorleefde hij *plaatsbeksleedend lijden*. 't Is *alles* de diepste, de vreeselijkste *Ernst*. En wanneer we vol dank, met blijdschap Kerstfeest vieren en ons in de kindsche jaren van Jezus verplaatsen, moet de grondtoon zijn het woord uit het lijdensgezang:

„Ik deed door mijne zonden
Hem al die *jammere* aan."

W.

CYMNASTIEK.

Dat is een der dingen van den nieuweren tijd, waarop de aandacht van velen gevestigd is en waarvan velen veel verwachten. De gymnastiek zal het lichaam sterken, zal den geest wakker en vaardig houden, en het zenuwachtig geslacht onzes tijds heeling brengen. Kortom, de echte gymnastiekvrienden, althans velen, onderschrijven het woord: „De gymnastiek het heil der menschheid."

Dit laatste alvast stemt een Christen nooit toe. En het andere? Er ligt waarheid in, maar gelijk bij ongeveer alles in onze dagen, ook groote overdrijving.

Nergens misschien is, vooral onder jongelui, de gymnastiek zoo in eere, als in Noord-Amerika. Doch ziehier nu wat een nuchter, vroom man uit Amerika onlangs schreef:

„Men heeft beweerd dat de atletische oefeningen de zedelijkheid bevorderen. Tegenover deze bewering is een andere geuit, namelijk deze, dat *te veel* aandacht aan atletische oefeningen, aan het lichaam gewijd, langs een anderen weg de zedelijkheid benadeelt.

Beide beweringen zijn recht. Geheel gemis aan lichamelijke oefening — hetzij natuurlijk, hetzij kunstmatig — werkt, vooral bij goede voeding en aanhoudend hersenwerk, zekerlijk niet de zedelijkheid in de hand. Immers, in dien toestand kan de over-

prikkeling van het zenuwgestel moeilijk uitblijven. Wij hebben een lichaam, zoowel als eene ziel. In beide werkt de zonde. Beide zijn in gevaar. Wat kan het gevaar voor beide wegnemen? De godzaligheid. Vol te zijn van God. „De godzaligheid," zegt Paulus, „is tot *alle* dingen nut." Zij is nuttig voor ziel en lichaam.

God heeft den mensch geroepen tot handenarbeid en tot studie. Bij gebrek nu aan handenarbeid is daar de atletische oefening. De „*lichamelijke oefening*," waar Paulus van spreekt in 1 Tim. 5, sluit misschien deze soort van gymnastische oefening, onder de Grieken wel bekend, in zich. Van deze oefening dan zegt de apostel dat zij „is tot weinig nut." De atletische oefeningen worden dus door de Schrift niet afgekeurd. Zij ziet er nut in. Alleen, zij overschat het nut niet. Ze noemt het „*weinig*." En nu schijnt juist in onzen tijd dit weer een groot gevaar te zijn: dat men *te veel* aandacht aan de kunstmatige lichamelijke oefening geeft. Daar is gevaar dat het lichaam, dat de spierkracht te zeer verheven wordt; dat men het dierlijke in den mensch gaat verheerlijken; dat men een leger van vechtersbazen gaat vormen; en dat men dus, daar men de ziel verzaakt, den grond bereidt voor de uitbotting van verschillende soorten van zonde. De zonde toch zit niet in de stof, maar in de ziel. En daar de ziel heerscht over het lichaam, moet *te uitsluitende* aandacht voor het lichaam tot verwoesting leiden van de ziel, en in het eind ook weer van het lichaam."

Dit is een wijs woord en onze jongelui zullen ook weldoen het ter harte te nemen. Zeker: een gezonde ziel in een gezond lichaam, maar — de eerste ga voor!

DAPPER — MAAR ROEKELOOS.

SCHETSEN UIT HET LEVEN VAN WITTE
CORNELISZ. DE WITTE.

DOOR E. GERDES.

I.

DE ELFJARIGE KNAAP.

De klok van de Groote of St. Catharinakerk in den Briel had reeds lang hare elf slagen doen hooren, en nog konden eenige jongens die pas uit school gekomen waren, niet besluiten huiswaarts te gaan. Zij hadden van 8 tot 11 op de banken gezeten, en nu wachtte het middagmaal op hen, maar zij bleven staan en keken naar de schooldeur. Hadden zij dan geen honger? o Zeker. Welke gezonde jongen, die drie uren lang in het schoolvertrek doorbracht, verlangt niet spoedig tegenover zijn welgevuld bord te zitten? Maar toch, heden dachten zij nog aan geen eten. Zij wilden vechten.

Was daarvoor dan een bijzondere reden? Heerschte er onrust in de stad, waardoor de jeugd tot twist en tweedracht werd verleid? Of was er oorlog? In dat geval kan het ons niet verwonderen hier en daar een gebalde vuist te zien en uitdagende woorden te vernemen. Immers, het gebeurt bijna altijd wanneer er oorlog is, dat dan de jongens zich ook tot den krijg toerusten, soldaatje spelen en partijen vormen, die tegen elkander moeten vechten. Ik herinner mij nog zeer goed den tijd toen ons land met België in oorlog was (1830—31), hoe wij, schooljongens, tegen elkander te velde trokken en na schooltijd de plaats bepaalden waar wij strijd zouden voeren. Er was ons verteld dat de Belgen blauwe kielen droegen, en wee dengene die zich in zulk een kleedingstuk in school of op straat vertoonde; wij gingen hem allen tezamen telijf, omdat wij in hem een Belg, een vijand, zagen.

In oorlogstijden zou het derhalve geen wonder zijn als de jongens op vechten belust waren. Maar aan oorlog werd er toenmaals in den Briel niet gedacht, en als ik u zeg dat wij die jongens op het pleintje voor de school aldaar aantreffen in het jaar 1610, dan weet gij zeker in welken toestand zich ons land toenmaals bevond. Een jaar tevoren was er een wapenstilstand gesloten tusschen onze Staten en den koning van Spanje, welke wapenstilstand bekend staat onder den naam van Twaalfjarig Bestand. Er was dus geen oorlog, en allermint in den Briel, in welke stad een Engelsche bezetting lag, en Engeland, dat de stad in pandschap had, zou wel zorgen dat de Spanjaarden er den vinger niet instaken.

Maar al viel geen buitenlandsche mogendheid te bestrijden, toch was het in ons land in geen deele rustig. Tijdens dat Twaalfjarige Bestand hadden er hevige geschillen plaats over godsdienstzaken, waarmede ik u thans niet wil bezighouden. Ik deel het u dan ook slechts mede, om u eenigszins de onrust en de begeerte tot vechten te verklaren, die er onder de jongens heerschte. Die kerkelijke twisten hadden groote verdeeldheid in de huisgezinnen teweeggebracht, en nu begrijpt gij wel dat waar groote menschen gedurig aan het twisten en kibbelen zijn, het jonge volkje meent hierin niet te moeten achterstaan.

Zij wilden dus vechten.

Maar met en tegen welken vijand?

Zij hadden elkander reeds een weinig toetgekeld, maar dat was slechts een spiegelgevecht, alleen voor de leus geweest. Daarmede hadden zij opgehouden, want zij wilden een ander telijf, die er nog niet was, maar dien zij elk oogenblik verwachtten. Vandaar dat hun blik op de schooldeur gevestigd was, want vandaar moest de jongen komen, op wien zij het gemunt hadden.

„Daar is hij! Daar is hij!” klonk het algemeen geroep.

Inderdaad verscheen de verwachte knaap aan den ingang. Hij kwam echter niet naar buiten, maar bleef op den drempel staan, wel wetende dat de jongens niet tot hem zouden komen, terwijl hij, ingeval zij het toch waagden, naar binnen zou kunnen gaan.

„Kom er uit, Witte!” riepen de jongens.

„Ik wil niet,” was zijn antwoord.

„Hij durft niet!” schreeuwden ze hem toe.

„Ik durf wel,” zei Witte, die zijne uitdaggers nijdig aankeek, „maar ik wil niet. Ik mag ook niet.”

„En wie wil het dan niet hebben?” was de vraag.

„Moeder heeft het mij verboden.”

Nu lachten de jongens hem uit. De een bespottte hem nog meer dan de ander. Zij noemden hem een bangert, een durfniet, een laffe jongen en gaven hem allerlei scheldnamen. Bij elk woord, dat zij hem toevoegden, werd de jongen vuurrood, en men kon het hem aanzien dat hij boos was en het hem strijd kostte niet op de jongens in te vliegen en links en rechts een pak slaag uit te deelen. Maar hij bedwong zich, wel wetende dat hij geen lafaard was en geen vrees voor de jongens bezat. Zij sarden en tergden hem op allerlei wijzen en stonden op het punt naar hem toe te gaan en hem uit de deur te trekken, toen zich eensklaps de meester aan den ingang vertoonde. Hem te zien was het sein voor een algemeene vlucht. De jongens stoven uit elkaer als zand, dat door den wind wordt opgenomen, en weldra was het schoolpleintje ledig.

Onze jongen kon nu ongehinderd naar huis gaan, naar den Hoogendijk, een buurt even buiten de stad.

Wie was die jongen, die wel kon vechten, maar het nu niet wilde en, zooals hij zeide, het ook niet mocht doen?

Die jongen heette Witte Cornelisz. de Witte, was den 29sten Maart 1599 geboren en telde dus thans elf jaren. Zijne ouders waren eenvoudige landlieden, maar zijn vader, Cornelis Wittensz. de Witte genaamd, was reeds in 1602 overleden, zoodat de opvoeding van den knaap toevertrouwd was aan zijne moeder, die van haar eigen Neeltje Andries heette. En het was voor die moeder een zware taak dezen zoon op verstandige en Christelijke wijze groot te brengen, want onbesuisder en roekeloozer bengel was er in gansch den Briel niet zooals hij. De dolste en ondeugendste streken voerde hij uit. Die hem kenden schudden het hoofd over hem en beklagden de moeder, want niet slechts deed hij altijd kattenkwaad, maar hij had ook tegenzin in het leeren, zoodat hij het dan ook nooit ver gebracht heeft in het lezen en schrijven.

Maar nu zult gij gewis zeggen: „Zoo'n jongen moet zeker ook een eerste vechtersbaas geweest zijn!” En dat was hij ook en is hij ook tot aan zijn dood gebleven. Zelfs toen de dood hem overviel vocht hij nog met het zwaard in de vuist. De lust tot vechten was hem aangeboren, en als gij een blik in zijn

hart hadt kunnen slaan, toen hij daar straks op den schooldrempel stond, zoudt ge gezien hebben dat het daarbinnen allesbehalve vrede was.

Destijds was het gebruikelijk dat de schoolmeester zijnen leerlingen „de gronden of de eerste beginselen van de Christelijke Religie” leerde. Eenige malen in de week moesten de jongens voor hem opzeggen: Het gebed des Heeren, de twaalf artikelen des geloofs, de tien geboden, het morgen- en avondgebed, en de gebeden voor en na den eten. Zeer dikwijls werden er ook psalmen gezongen en geestelijke liederen geleerd, b. v.:

O lieve God regeer Gij mij
Met uwen Geest, dat bid ik Dij!
Wijs mij den weg der zaligheid,
Maak mij tot uwen dienst bereid.

Het ontbrak dus onzen Witte niet aan Christelijke, aan ernstige vermaningen, maar zij vielen in geen vruchtbare aarde. Hij luisterde naar niemand en volgde slechts zijn eigen zin; hij kon vechten. Die elfjarige knaap is dan ook, zooals de historie ons vermeldt, bij het volk onder den zonderlingen naam van „*vechtgraagheid*” bekend geworden. Het eenige goede — als dat goed is te noemen, — dat aan hem te vinden was, bestond in een vasten wil. Ware die wil nu maar door de vreeze Gods geheiligd, dan zou hij daardoor instaatgesteld zijn geweest al zijne ondeugden te bestrijden en zijne onbesuisdheid tegen te gaan. Maar dat was, helaas, niet het geval.

Ik zal u dan ook straks een klein staaltje geven van zijne onverzettelijkheid in het doordrijven van zijn wil, eene onverzettelijkheid, die hem steeds is bijgebleven en hem veel moeite, zelfs gevangenisstraf heeft veroorzaakt.

Maar waarom vocht hij dan niet, als hij zoo vechtlustig was?

Hij heeft het antwoord reeds gegeven: hij wou niet en hij mocht niet. Eigenlijk wilde hij niet, omdat hij niet mocht, maar als hij het had gemogen, zoudt gij eens gezien hebben hoe hij op die jongens ware losgegaan!

Maar waarom mocht hij niet?

Dat zal ik u vertellen.

Zijne ouders behoorden tot de Doopsgezinde gemeente. Zij waren, zooals men het hier en daar noemt, Mennist, zoo geheeten naar zekere Menno Simons, die de meening aankleefde, dat de kinderdoop niet volgens de Heilige Schrift was, maar dat men eerst moest gelooven en zijne belijdenis als Christen afleggen en dan gedoopt worden. Ook leerde hij dat het een Christen niet voegde het zwaard te gebruiken; dat hij geen oorlog mocht voeren, geen dienst nemen als soldaat en alle vechterijen moest vermijden. De ouders van Witte hielden zich trouw aan deze leer en vermaning, en vooral de moeder scherpte het hem steeds in niet te vechten, maar den strijd te ontwijken.

Dit was, zooals gij denken kunt, niets naar den zin van onzen knaap, die geboren scheen te zijn om te vechten, en wiens onrustige aard reeds bleek toen hij nog in de wieg lag, waaruit hij menigmaal, zooals zijn schoonzoon het later heeft te boek gesteld, is getuimeld.

Neen, 't was onzen Witte niet mogelijk zonder strijd en vechten te leven. Had hij zich tot God gewend en Hem gebeden, hem kracht te schenken tegen zijn boozen lust te kunnen strijden, dan zou deze booze lust wel verminderd zijn. Maar dat deed hij niet of te weinig.

„Moeder,” zeide hij, thuiskomende, „de jongens plagen mij en schelden mij uit voor lafaard, omdat ik niet meê doe met vechten.”

„'t Is niet lief van die jongens,” zei de zachtzinnige vrouw, „maar 't is beter dat ze je voor lafaard uitschelden, dan dat ze zeggen dat je Gods Woord veracht. Een Christen mag niet vechten.”

En al wat Witte er ook tegen inbracht, het hielp hem niets; zijne moeder bleef er bij dat hij als zoon van doopsgezinde ouders niet vechten mocht.

Dat hinderde en kieuwde hem onophoudelijk. Was hij maar niet doopsgezind, geen Mennist, dan zou hij het den jongens wel toonen dat hij vechten kon.

„Moeder,” zei hij op een anderen keer, „laat mij doopen.”

„Dat zal geschieden als je belijdenis des geloofs hebt gedaan, mijn zoon.”

„Maar mag ik dan vechten?”

„Volstrekt niet. Dat verbiedt onze leer. De dominé zal het je wel zeggen.”

Van toen af kreeg Witte een hekel aan de doopsgezinde leer, louter omdat zij het vechten verbood, en hij peinsde er over na, hoe aan deze leer te ontkomen. Ware hij nu een jongen geweest zwak van karakter, veranderlijk van aard, en vooral, had hij een zachtmoedig hart gehad, dan zou hij in moeders vermaning berust hebben, maar bij hem ging de natuur boven de leer der doopsgezinden, en daar hij een onbuigzamen aard had, besloot hij ten koste van alles zijn wil door te zetten.

Hij wilde gereformeerd worden. Niet omdat hij geloofde dat de gereformeerden dichter bij de waarheid waren dan de doopsgezinden. Met hunne leer bemoeide hij zich niet. Wat bekreunde zich ook een elfjarige jongen om de leer der gereformeerden! Maar hij meende dat de gereformeerden mochten vechten, en omdat de doopsgezinden dit niet mochten doen, daarom — en daarom alleen wou hij gereformeerd worden.

Hoe hij het aangelegd heeft om zich bij de gereformeerden te laten doopen, vermeldt de historie niet. Zeker is het evenwel dat zijne moeder er niet in heeft toegestemd en er wel verdriet van zal gehad hebben toen zij vernam dat het gebeurd was. Onze elfjarige knaap heeft wellicht vrienden of beken-

den onder de gereformeerden gehad, die toen hij hun zijn wensch te kennen gaf om gedoopt te worden, hem geholpen zullen hebben, waarbij men vooral rekening moet houden met de kerkelijke geschillen, die destijds de gemoederen bestookten. Hoe het zij, dit staat vast, dat onze Witte Cornelisz. de Witte op zijn elfde jaar door Ds. Leuwins te Nieuhoorn gedoopt is.

En nu mocht hij vechten.

Hij zal het dan ook als schoolknaap wel gedaan hebben, beter dan leeren, want zooals ik u reeds gezegd heb, daarvan was hij geen vriend.

NOG IETS UIT HET LEVEN VAN ENGELANDS GROOTSTEN PREDIKER.

V.

Onder de vele werkzaamheden, die op Spurgeons schouders rustten, was er een zaak, die zijn levenslange belangstelling trok. Het was de vereeniging van colporteurs, door hem in 1866 in 't leven geroepen. De negentig mannen, die daartoe in zijn dienst stonden, verkochten niet alleen Bijbels, tractaatjes enz., maar hielden ook Zondagsscholen en predikten in lokalen of in de vrije lucht.

Spurgeon beminde deze ijverige, onder veel moeite arbeidende colporteurs en bewonderde hen tevens. Niets was meer opbouwend, dan zijn krachtige en warme toespraken aan deze lieden, waarin hij ze vermaande uit den Bijbel te putten, en in den Bijbel te graven, zielen te zoeken en te redden waar en wanneer zij zulks vermochten, en als zij niet aan het woord konden komen, de boeken te laten spreken.

Redding der zielen — dat was ook het middenpunt zijner werkzaamheid. Waar hij zich ook wendde, hij was daarop bedacht. Het was dikwerf alsof Gods Geest hem geheel bijzondere wegen en middelen aan de hand gaf om diepgezonken menschen van het verderf te redden. Zoo wordt van hem de volgende geschiedenis verteld.

Spurgeon ging eens door een straat, waar eenige mannen bezig waren steenen te kloppen. Een van hen, een ruwe, woeste klant, wiens gezicht den dronkaard teekende, scheen met zeer veel onwil en wrevel te arbeiden. Tusschen elken slag uitte hij de godslasterlijkste vloeken. Daar legde iemand de hand op zijn schouder, en een paar doordringende oogen zagen hem in het onwillekeurig afgewende gelaat.

„Gij kunt heel mooi vloeken,” zeide Spurgeon met ernstige stem. „Kunt gij ook bidden?”

„God bewaar me,” antwoordde de arbeider met akeligen lach; „dat is mij voor den drommel nog nooit overkomen!”

Daarop nam Spurgeon een vijfshillingstuk (f 3.—)

uit zijn portemonnaie, hield het den vloeker voor de oogen, en zeide:

„Wilt gij mij beloven, nooit meer te zullen bidden, als ik u dit cadeau geef?”

„Dat is al heel gemakkelijk verdiend,” spotte de man, beloofde het met een nieuwen vloek, en stak het geld in zijn zak.

Zoodra Spurgeon weg was, werd het den ruwen man wonderlijk temoede. Het was hem of daarbinnen een sinds lang versmoorde stem zich liet hooren, die hem toeriep: „Wat hebt gij gedaan? Wat hebt gij gedaan?”

Direct nadat de arbeid was afgelopen ging hij naar huis. Zijne vrouw staarde hem, daar hij anders niet vóór middernacht thuiskwam, verwonderd aan, temeer daar hij er zeer verstoord uitzag.

„Wat scheelt u? Wat hebt ge?” stamelde zij.

„Er is iets vreeselijks met mij gebeurd,” antwoordde hij, over zijn gansche lijf bevende. „De duivel heeft mij aangeraakt — hij heeft mij de belofte afgenomen, nooit te zullen bidden! Ziehier, daar is het Judasgeld — het brandt mij in de vingers — ik kan het niet houden.”

Dit zeggende haalde hij het geldstuk uit zijn zak, en wierp het met afschuw op de tafel.

Door een wonderbare leiding gelukte het de vrouw, te ontdekken wie de gevr geweest was. De man bracht het zelf aan Spurgeon terug, die hem scherp onderhield, met hem bad, en — hem redde. De dronkaard werd een getrouw lid zijner gemeente. In zijn huis woonde voortaan de vrede Gods.

„Dat was echter een groot waagstuk,” zeide ik,¹⁾ toen Spurgeon mij van de waarheid dezer geschiedenis stellig overtuigde.

„Ja, dat was het zeker,” zeide hij, „maar er was een onwederstaanbare aandrang in mij. Ik moest het wagen. Ik deed het met angst en beven. En wellicht nog nooit heb ik met zooveel ernst voor een ziel gebeden, dan toen ik dezen steenklopper den rug had toegekeerd. Maar God heeft zich van mijn waagstuk willen bedienen. De man wandelt nog heden in zijne wegen.”

Bepaald interessant is ook het volgende voorval uit zijn leven, dat in zekeren zin tot zijne straatprediking behoort.

In de eerste jaren van zijn verblijf in Londen kwam Spurgeon op zijn weg ter kerke een klein, eenvoudig huisje voorbij, dat door zijn liefelijk aanzien direct zijn aandacht trok. Uit een der vensters lachte hem, zoo dikwijls hij voorbijging, een aardig kinderkopje tegen. Door moeder of zuster vastgehouden, danste het kind lustig op de vensterbank rond, en Spurgeon, die veel van kinderen hield, lachte telkens op zijn vroolijke manier terug, en wierp het kushandjes toe, waarop het begon te kraaien van vreugde. De geheele familie was in haar schik over

¹⁾ Dr. Farrar.

of vijftienjarige licht gekleurde jongeling in een der mannenzalen. Veel geestelijke kennis en ondervinding kon ik bij hem niet bespeuren, maar zijn lichaams-toestand is ook zoo, dat zijn geest er door aangedaan is. Hij ligt maar altijd te kermen van inwendige pijnen, die met de melaatschheid hem het leven ondragelijk maken. Den dood alleen is hij te wachten: genezing schijnt hier onmogelijk te zijn.

Er zijn nog meer dergelijke gevallen, maar dit stuk zou te groot worden, als ik alles slechts ter loops wilde vermelden. Nergens elders kan men meer de treurige gevolgen der zonde zien, en de weëën, die zij over het menschedom gebracht heeft, dan in een gesticht voor melaatschen. Maar nergens kan men ook meer de kracht der genade merken, waardoor het vreeselijkste lijden met stille onderwerping gedragen wordt, dan in zulk een verpleegplaats. Wie lessen van levenswijsheid wil leeren, bezoeke de daar naar het lichaam beproefde menscheid.

Dat de melaatschheid ook meer of min de geestvermogens krenkt, geloof ik zeker, na hetgeen ik op het eiland ondervonden heb, hoewel het geen algemeene regel is, zooals ik dit bij de zoozeer geestelijk ontwikkelde Theresia gezien heb. Een kinderlijke onnoozelheid wordt bij velen gevonden. Op zekeren Zondag, na de predikatie, kwam een vijftienjarige, blanke, melaatsche jongen bij mij in de kerk en wilde mij iets vragen. Ik dacht dat het in verband met de door hem pas gehoorde preek stond. „Mijnheer”, zoo vroeg hij, „als u weër naar de stad gaat en u komt een andere week terug naar het eiland, wilt u dan zoo goed zijn, om voor mij een koffieketeltje mee te brengen? Dan zal ik het u betalen.” Ik onderrichtte hem op zachte, vriendelijke wijze dat dit de plaats en de tijd niet was om daarover te spreken, maar als hij morgen zijn verzoek zou herhalen, dat ik dan gewillig zou zijn aan zijne begeerte te voldoen.

Hij deed het, en de volgende week bracht ik hem het zoozeer begeerde keteltje, en kon hij dien dag koffie drinken uit zijn eigen keteltje. Zulke eenvoudigheden heb ik dikwijls ook bij volwassen melaatschen waargenomen.

Of het eiland geschikt is voor melaatschen en zieken? Dat geloof ik niet, na mijn zesweekse ondervinding. Des winters is het er zeer koud en dampig, en de veranderingen van het klimaat zijn ook des zomers te snel en te afwisselend. Op het einde van October zaten eenige melaatschen nog rondom een heete kachel.¹⁾ Ook is er weinig of niets te zien, wat de aandacht der lijdenden kan trekken, daar de natuur er dor is, en slechts zand en klippen de aarde bedekken. Was er behoorlijke bouwgrond, dan konden de melaatschen werkzaam gehouden worden; nu brengen zij den ganschen dag in ledigheid door, zoodat zij tijd hebben om aan

¹⁾ Men bedenke dat dit in Afrika is geschreven.

hunnen toestand en verlatenheid te denken, waardoor hunne ontevredenheid opgewekt wordt, die somtijds in luide klachten zich openbaart. Kunnen niet eenige scheepsvrachten vruchtbare teelaarde naar het eiland gebracht worden, voor het maken van een paar tuinen? Het eiland zou, wat groenten betreft zichzelf dus kunnen onderhouden, en heel wat onkosten en werk uitwinnen, daar de voortbrengselen van akker en tuin nu van Tokai per trein en stoomer van het vasteland moeten aangebracht worden.

Daar het eiland meer en meer in belangrijkheid wint, en wel voortdurend de verblijfplaats van vele ongelukkigen zal blijven, zoo dient de gemeenschap met de Kaap ook beter en gemakkelijker gemaakt te worden. De tegenwoordige kleine stoombooten met geen de minste gemakken voor passagiers, zijn te zwak en te ondoelmatig voor zulke ruwe zeeën, als zij moeten bevaren. Somtijds wordt men in die booten als haring in een vat gepakt en van het eene einde naar het andere einde der boot geslingerd. Een betere en geriefelijker stoombootvaart tusschen Kaapstad en Robbeneiland is dus een der noodzakelijkste behoeften.

Zoover de heer W. 't Is wel opmerkelijk dat men in de laatste tijden weder zooveel van de melaatschheid hoort, tot zelfs in noordelijke landen toe. Hoezeer echter blijkt ook hier dat onder alle leed het vertrouwen op den Heer een steun is en een staf, die den zoo moeilijken tocht vergemakkelijkt, en een schat tevens dien niets rooven kan.

DAPPER — MAAR ROEKELOOS.

SCHETSEN UIT HET LEVEN VAN WITTE CORNELISZ. DE WITTE.

DOOR E. GERDES.

II.

VAN KAJUITSJONGEN TOT KAPITEIN.

Toen Witte de school verliet moest hij op een ambacht. Maar het ging hem hierbij als onzen grooten zeeheld De Ruyter, die ook voor geen ambacht geschikt scheen te zijn. Eerst bracht hij een paar maanden door bij het lijndraaien. Maar dat verveelde hem en hij liep weg. Zijn goede moeder bracht hem toen bij een leerlooier, maar zoomin in dit vak, als in dat van knoopendraaien, kleermaken, zellmaken of timmeren had hij lust. Hij bedierf alles. Zijne handen stonden er ook niet naar om geregeld te arbeiden. Midden in het werk, als hij maar hoorde dat er ergens een standje, een vechtpartij of zoo iets was, liet hij knopen, touw, zeil, schaaf en naald liggen, en rende er op los, en niet om stil toeschouwer te blijven, maar om mede te helpen vechten.

Geen wonder dat er niet één baas of meester was, die dezen onbesuisden jongen in 't werk wilde houden. Ieder joeg hem weg, en men had medelijden met de moeder, die met zulk een wilden knaap opgescheept zat.

Wat nu te beginnen?

Er bleef voor den zeventienjarigen jongeling niets over dan naar zee te gaan. Maar daar was het onzen Witte juist om te doen geweest, en ik twijfel er niet aan of hij zal zijne moeder wel zoo lang gevraagd en gebeden hebben, totdat zij eindelijk toefaf en hem 1 Januari 1616 naar een schip bracht, waarop hij als kajuitsjongen dienst zou doen tegen zes en een halven gulden 's maands. Dit schip stond onder bevel van kapitein Geenhuyzen Schapenham, een man die met eere als vlootvoogd gediend heeft en tot den rang van vice-admiraal is opgeklimmen.

Dit schip zette koers naar Oost-Indië, waar onze handel zich uitgebreid had, maar veel last leed van de Portugeezen, najverig als zij waren op onze welvaart. Destijds was de u bekende Jan Pieterszoon Koen aldaar aan het bestuur, die na eerst president van Battam geweest te zijn, in 1617 tot gouverneur-generaal van Nederlandsch-Indië werd verheven.

Spoedig kon dan ook onze Witte aan verscheidene zeegevechten deelnemen. Onder de linie hielp hij twee Portugeesche barken veroveren, en in 't volgende jaar onderscheidde hij zich zeer bij het nemen van twee jonken, dicht bij de kust van Coromandel, en een Portugeesch schip, dat van Bengalen kwam.

Het schijnt dat onze Witte zich in den eersten tijd nog al kalm en bedaard gedragen en door een goed gedrag boven anderen uitgemunt heeft. Althans, hij trok zeer de aandacht van den gouverneur-generaal. Waarschijnlijk zal deze bewindvoerder ook wel vernomen hebben dat Witte zeer dapper en onversaagd, althans een jongeling was van wien iets goeds te hopen viel, en daar hij iemand noodig had, die bij de pinken was, hield hij hem bij zich als lijfknecht en hofmeester. Maar dit duurde niet lang. Als lijfknecht viel er niets voor hem te vechten, en om als hofmeester van de keuken naar de eetkamer te gaan, dat strookte niet met zijn onrustige geaardheid. Hij wist zich dan ook van deze beide betrekkingen te ontdoen en werd als korporaal naar het fort Jacatra gezonden.

In Jacatra was het destijds niet pluis. Koen had daar een fort aangelegd, om den handel in die streek te beschermen en op zijne hoede te zijn tegen den vorst van Jacatra, die, aangehitst door de Engelschen en Portugeezen, onzen voortgang wilde belemmeren. Spoedig kwam het dan ook tot een gevecht. De Javanen en Engelschen belegerden het fort, dat onder bevel stond van Pieter van den Broeke, — die in onze historie als een tweede Hambroek bekend staat. De vijand moest echter terugdein-

zen en nu besloot Koen de hoofdstad Jacatra aan te tasten en te veroveren, 't geen hem ook, in 1619, gelukte. De stad werd verbrand en op dezelfde plek de grond gelegd tot het bouwen eener nieuwe, die later Batavia werd genoemd. Bij gelegenheid van deze verovering gedroeg zich onze Witte bijzonder dapper. Overal waar de strijd het hevigst was kon men hem zien met de sabel in de vuist of het musket aangelegd op den vijand. Zijn geschiedschrijver meldt zijn moedig gedrag in deze korte bewoordingen: „Als korporaal zes bijzondere uitvallen nevens de soldaten op den vijand gedaan; de stad Jacatra stormenderhand ingenomen met twaalf compagnieën soldaten. Hij is de voorhoede; zijn rapier van 't lijf geschoten.”

Witte keerde in 1620 naar het vaderland terug, verliet den dienst der Oost-Indische Maatschappij en ging in 's lands dienst over, wellicht tegelijk met kapitein Schapenham, daar hij met dezen in 't volgende jaar een tocht maakte naar de Middellandsche zee als *schipper* en verscheidene schepen hielp veroveren. In het jaar 1622 verkreeg hij den rang van *luitenant* en in het volgende jaar werd hij eerst tot *commandant* en vervolgens benoemd tot *kapitein* bij de vloot van den admiraal Jacques l'Hermitte.

En deze verheffingen had hij louter aan zijn roekeloozen moed te danken, en dat niettegenstaande zijne bevelhebbers in 't geheel niet tevreden waren over zijn gedrag, want met iedereen lag hij gedurig overhoop, twistziek als hij was. Menigmaal werd hij dan ook ernstig bestraft, maar hij stoorde er zich weinig aan en begon telkens opnieuw. De man had geen vrede, en gewis zou de admiraliteit of 's lands regeering hem niet telkens verhoogd hebben, zoo zij om zijne dapperheid niet veel door de vingers had moeten zien! Misschien dachten zij aan het spreekwoord: 't Verstand komt niet vóór de jaren. Maar een ander spreekwoord zegt: Jong gewend, oud gedaan. Witte was en bleef onverbeterlijk, snoefde op eigen dapperheid, keurde af wat anderen deden en maakte zich hierdoor vele vijanden.

III.

VICE-ADMIRAAL EN DIAKEN.

Met de vloot van den admiraal l'Hermitte deed hij een tocht naar Amerika. De oorlog met Spanje, die na het eindigen van het Twaalfjarig Bestand opnieuw gevoerd werd, had de aandacht der admiraliteit en 's lands staten doen vestigen op Lisna en de Spaansche bezittingen in Amerika. Het doel van dezen tocht was dan ook de Spaansche vloot en koopvaardij-schepen, die aldaar lagen, aan te tasten, te veroveren en een rijken buit te behalen. Op dezen tocht betoonde de Witte weër zijn aangeboren roekeloozen moed. Kort bij de kust kwamen er vijf Spaansche barkschepen op hem af, waarvan elk schip met honderd man bezet was. De Witte be-

zich in eene sloep, die slechts weinig weerbaar telde, en nu zou ieder verstandig scheepsbevelhebber gedacht hebben: een tegen vijf is te ongelijk. Maar de Witte ging nooit met zijn verstand te rade. Onbesuisd en roekeloos als hij was, ging hij met dat eene vaartuig op den vijand los. Misschien redeneerde hij aldus: De Spaansche zeelui zijn de dappersten niet en wij, Hollanders, zijn bekend als de dappersten der dapperen; derhalve vooruit! En merkwaardig! Zijne roekeloosheid behaalde de overwinning. Zulk een stoutmoedigheid had de vijand niet verwacht; hij — nam de vlucht; maar de Witte zette hen achterna, verstrooide de schepen en maakte zich meester van een schip dat met tarwe geladen was.

De vloot van l' Hermite bleef aldaar kruisen tot het volgende jaar, en toen eenige booten werden uitgezet, om den vijand te land aan te tasten, was het wederom de Witte, die zich door buitengewone dapperheid onderscheidde. Bijna echter zou hij hier het leven gelaten hebben. Hij was met zijne soldaten in een bosch bij Acapulca handgemeen geraakt met Spanjaarden en Indianen, kreeg een kogel in 't lijf en zou gevangen genomen zijn zoo hij niet door een zijner officieren gered was.

Na een tocht, in 1625, naar de Molukken, waar hij zesmalen met de inlanders in verwoed gevecht geraakte, verscheidene dorpen in brand stak en de plantages der inboorlingen verwoestte, keerde hij het volgend jaar naar het vaderland terug, waar hij twee jaren bleef en met de vloot van admiraal Piet Hein naar West-Indië zeilde, met het doel de zilvervloot machtig te worden.

Gij kent allen de geschiedenis van dezen tocht en wat er met de zilvervloot gebeurde. Zeer waarschijnlijk zou deze rijke buit ons ontgaan zijn, maar dat die rijkdom in onze handen viel, hebben wij aan Witte de Witte te danken. Piet Hein kruiste langen tijd in de wateren van de West en liet de hoop reeds varen, in de meening dat de zilvervloot gewaarschuwd was en zich ergens schuilhield of des nachts hem voorbijzeilde was, toen de Witte eensklaps op drie mijlen afstands een schip ontdekte, en verlot vragende, in eene sloep stak en uit alle macht met de riemen naar de onbekende bark roeide. In een wip klauterden onze zeelieden tegen het schip op, sabelden neer wie weerstand bood en verklaarden het vaartuig prijs. En 't was waarlijk een goede prijs. Dit schip was door den Spaanschen admiraal als adviesjacht gezonden, om de zilvervloot tegemoet te gaan en haar te waarschuwen tegen de Hollanders. Nu wist dus Piet Hein dat de zilvervloot in aantocht was en toen zij kwam, werd zij dadelijk ingerekend. Nederland is derhalve aan de onverschrokken dapperheid van de Witte de overwinning der zilvervloot verschuldigd, en terecht kunt gij dan ook op zijn praalgraf te Rotterdam lezen dat hij tot de vermeestering der zilvervloot den weg heeft gebaand.

Merkwaardig is het intusschen dat de Witte voor deze daad geen belooning ontving. Piet Hein kreeg een goed deel van den buit, maar de Witte geen enkelen penning. Misschien is hij weêr oudergewoonte wat barsch geweest of heeft hij te veel op eigen dapperheid gesnoefd. 't Kan best zijn dat om die reden de West-Indische Compagnie hem niet achtte en hem met onverschilligheid bejegende. Maar dankbaar was het niet.

Van het jaar 1628 tot 1637 heeft hij weinig bijzonders ter zee verricht. Op Piet Hein's raad verliet hij na zijn terugkomst in het vaderland de West-Indische Compagnie en nam op 's lands vloot dienst. Maar nauwelijks was Piet Hein overleden, of de Witte kreeg tegenzin in het zeeleven en vestigde zich in den Briel als gewoon burger. Doch deze rust behaagde hem niet; hij nam weêr dienst, om kort daarop opnieuw te bedanken, tengevolge van zijn gedurig twisten met andere scheepsbevelhebbers.

's Lands staten konden hem echter noode missen. Zij wisten wel welk vleesch zij in de kuip hadden en dat hij een man was van zeer onbestendigen geest, maar zij wisten ook dat hij het vaderland liefhad en een dapperheid bezat, die zeer op prijs moest gesteld worden. Zij lieten hem dus niet los, maar kwamen daarbij in niet geringe moeilijkheid. Er moest namelijk overgegaan worden tot de benoeming van een luitenant-admiraal, en nu waren er op dat oogenblik slechts twee bevelhebbers, op wien de keuze voor deze hooge betrekking kon vallen: Tromp en de Witte. Beiden waren dapper, maar Tromp was algemeen bemind, zoowel bij de overheid als bij het scheepsvolk. Hij was zachtmoedig van inborst en een verstandig man die in tijd van nood voor den vijand wist te wijken, liever dan 's lands vloot en het leven zijner schepelingen in de waagschaal te stellen. De Witte daarentegen was gehaat bij al het scheepsvolk wegens zijn verregaande wreedheid en ruwheid. Het geringste verzuim werd op onmenselijke wijze door hem bestraft, en daarbij vergat hij zich zoover dat men sidderde voor de vloeken, die hij uitsprak. 't Is waar, het land was hem veel verplicht wegens zijne dapperheid, maar 's lands staten sloten ook de oogen niet voor zijn buitensporige roekeloosheid. Hij gaf niets om het leven van anderen, en al oordeelden al zijne kapiteins bij den aanvang van een strijd dat het beter was op versterking te wachten en tot zoo lang te wijken, — hij wilde daarvan niets weten en ging er altijd onbesuisd op los.

Geen wonder dus dat 's lands staten bij deze benoeming in moeilijkheid gekomen waren, maar na alles rijpelijk overwogen te hebben, viel toch hunne keus op Tromp, die dan ook tot luitenant-admiraal werd verheven.

Maar nu was de Witte boos; belachelijk boos, omdat men aan zijn stadgenoot en vroegere school-

makker de voorkeur had gegeven. Ware Tromp in rang boven hem geweest, dan zou hij gezweven hebben, maar daar deze dezelfde betrekking bekleedde, kon de Witte het niet dulden dat men hem voorbijgegaan was. Sedert dien tijd koesterde hij dan ook een bestendigen haat tegen Tromp, die nog vermeerderd werd door eene gebeurtenis, u straks mede te deelen.

Ondertusschen meende de overheid dat zij de Witte toch niet met een kluitje in 't riet kon sturen, en om hem te paaien, benoemde zij hem tot vice-admiraal van Holland en West-Friesland.

De Witte bevond zich in zijn geboorteplaats toen hij deze benoeming ontving, en wel op denzelfden dag, dat hij in de hervormde kerk als diaken bevestigd werd. Dit klinkt u zeker vreemd, en inderdaad, moet het dit ook zijn voor ons, die in gansch andere tijden leven. Zooverre ik mij herinner is het in geen jaren gebeurd, dat een admiraal in de kerk tot diaken werd benoemd en met het zakje moest rondgaan. Maar andere tijden, andere zeden. Ik kan u ook niet zeggen waaraan de Witte deze onderscheiding te danken had. Aan zijn godvruchtigen wandel en vromen zin zeker niet, want al was hij ook goed bekend met de leer en had hij zich veel vrome woorden eigen gemaakt, zijn ruwe taal, zijn vloeken moest toch ieder Christen tegen de borst stuiten.

Mij dunkt, hij heeft het zelf ingezien dat hij beter op zee den admiraalsstaf kon zwaaien, dan de gemeente als diaken dienen. Hij heeft dan ook spoedig voor deze laatste betrekking bedankt, en begaf zich naar prins Frederik Hendrik, om van dezen stadhouder te vernemen werwaarts hij gezonden zou worden.

HUISELIJK LEVEN.

Indien er iets bedreigd wordt door de tegenwoordige inrichting der maatschappij, door den stroom des tijds, dan wel het huiselijk leven.

Onder hen, die slechts voor deze wereld leven, is uitgaan, het vermaak hier en daar zoeken meer en meer onmisbaar geworden. De geringere zoekt het in de kroeg, de wat hooger staande in het koffiehuis; de schouwburg en tal van andere openbare vermakelijkheden trekken duizenden, en niet het minst op den dag des Heeren. Men zoekt zijn genot *buitenshuis* en.... vaak op plaatsen, vol verleiding en zonde.

Hierover zeggen we echter thans niets meer. We hebben vooral 't oog op onze Christelijke kringen. Want ook daar dringt het kwaad door.

Vereenigingen, vergaderingen, samenkomsten zijn ook onder ons aan de orde van den dag. In de steden zou een Christenmensch, al had hij ook twee, drie lichamen, toch elken avond wel een paar

vergaderingen, elk voor een goed doel kunnen bijwonen; kerkelijke of ook staatkundige belangen, Christelijke arbeid, de school, de liefdadigheid, ja wat niet al — 't roept u telkens uit uw woning, uit het gezin.

Voor een deel kan dat niet anders. Ook heeft het voor zekeren leeftijd en in bepaalde gevallen zijn goede zijde. Toch *moeten* we ernstig tegen de overdrijving onzer dagen waarschuwen.

We ontvingen onlangs een uitnemenden wenk uit Amerika, het land waar het leven in het openbaar ook onder de Christenen sterk is. Juist een waarschuwing van daar zegt zeer veel.

Naast het persoonlijk leven, zegt de schrijver, is het huiselijk leven mede de voornaamste factor in het maatschappelijk, kerkelijk en nationaal leven.

Het huisgezin is Gods oudste instelling. Op het huisgezin rust alles: maatschappij, kerk en staat. Bederft het huisgezin, een voortetende kanker bederft al de breedere levenskringen. Laat het huisgezin beantwoorden aan zijn bestemming, en de gezegende invloed zal zichtbaar zijn naar alle zijden. Dit is geen stelling, die naar willekeur kan worden *op-* en *omver*geworpen — het is een onwedersprekelijk feit! Het is het huisgezin, dat aan de kerk haar leden, dat aan de maatschappij haar toongevers en dat aan den staat zijn leidlieden geeft. Laat de dampkring in het huisgezin vergiftigd wezen — en de kerk ontvangt slechte leden, de maatschappij ontvangt slechte toongevers, de staat ontvangt slechte leidlieden. Laat, omgekeerd, de dampkring in het huisgezin gezond wezen — en het aandeel dat het aan kerk, maatschappij en staat levert moet op deze drie kringen weldadig inwerken. De Heilige Schrift legt o, zooveel klem op den stand van vader en moeder; op hun verhouding tegenover de kinderen; op de verhouding van de kinderen tot hun ouders; alsmede op de onderlinge verhouding van de leden der familie. Alle vaderschap op aarde is een flauwe afschaduwning van Gods vaderschap. Het huwelijk is een flauwe afschaduwning van de betrekking, die daar is tusschen Christus en de gemeente.

Het huisgezin is een flauwe afschaduwning van Gods kerk, dat groote huisgezin. De geschiedenis leert dat de bloei of de verwoesting van het huisgezin hand aan hand gaat met den bloei of de verwoesting der natiën. De voortreffelijkste mannen, die, door al de eeuwen heen, op verschillend terrein hebben uitgemunt, werden geboren en opgevoed *in* en waren zelve voorstanders *van* welgeordende huisgezinnen. Slechte huisgezinnen mogen tal van wezens voortbrengen, — mannen en vrouwen van beteekenis maken ze niet.

Wordt zelfs onder de Christenen wel genoegzame aandacht aan het huisgezin geschonken? We geven onze aandacht, in velerlei vormen, aan kerk, school en zending. — Geven we, naar evenredigheid, onze

waaraan het tarwegraan zou sterven, geen ontroerenden indruk op hem maken? Stormde niet alles in deze oogenblikken op zijne ziel aan? Wat zou hij zeggen? Zou hij bidden: „Vader, verlos mij uit deze ure!”? Zou hij het kruis niet ontloopen, maar dan toch afbidden? Immers neen. Daartoe was hij in deze ure gekomen. Dat kruis was juist het toppunt, het doel van zijne zelfovergave. Éene bede was er, die altijd en zoo mogelijk in verhoogde mate *nu*, uit het innigste zijner ziele oprees, die alles in zich bevatte: „Vader, verheerlijk uwen naam!” Die verheerlijking hield in dat ook eenmaal de Grieken, niet enkelen maar bij millioenen, zouden komen. Doch dat ze niet *tot* hem zouden komen, maar naar de profetie van Jesaja: „Als zijne ziel zich tot een schuldoffer zal gesteld hebben, zal hij *zaad* zien.” Die Grieken als wedergeborenen, zouden de vrucht zijn van het *gestorven* tarwegraan. Dan eerst wordt de Vader er door verheerlijkt.

Onmiddellijk antwoordt de stem uit de hoogwaardige heerlijkheid op deze volmaakte bede: „En ik heb hem verheerlijkt en ik zal hem wederom verheerlijken.” De meesten der omstanders mogen niets begrijpen of verstaan van deze woorden; de Heere Jezus licht ons toe wat ze beteekenen. „Nu is het oordeel dezer wereld; nu zal de overste dezer wereld buiten geworpen worden. En ik, zoo wanneer ik van de aarde zal verhoogd zijn, zal hen allen tot mij trekken.” Hieruit blijkt hoe allerbelangrijkst dit oogenblik was. We worden hier reeds midden in de lijdensgeschiedenis verplaatst. Dit is het oordeel der wereld; eigenlijk de crisis. De wereld is doodelijk krank. De ziekte is bezetenheid. Thans is de crisis. Valt de Heere Jezus voor de verzoeking dan zal de zieke sterven in den eeuwigen dood. Maar wordt de Satan uitgeworpen, dan herstelt de zieke ten eeuwigen leven. Thans is het beslissend oogenblik.

Welnu, de Vader heeft zijn naam verheerlijkt in een leven onzes Heilands, aan het einde waarvan hij kon vragen aan de menschen: „Wie van u overtuigt mij van zonde?” en kon zeggen tot den Vader: „Ik heb voleindigd het werk dat Gij mij te doen gegeven hebt.” Hij zal hem verder verheerlijken, want de Zoon *zal* den overste dezer wereld buitenwerpen. In zijne „verhooring” zal hij alle geveenen des Vaders, zonder onderscheid van voorhuid of besnijdenis tot zich trekken. Om hen eindelijk met zich te nemen in de verhooring aan de rechterhand der Majesteit Gods in de hemelen.

Die zoo volkomen overwon maakt ook de zijnen „meer dan overwinnaars.”

W.

DAPPER — MAAR ROEKELOOS.

SCHETSEN UIT HET LEVEN VAN WITTE
CORNELISZ. DE WITTE.

DOOR E. GERDES.

IV.

GEVANGEN.

De Hollandsche vloot zette in 1639 koers naar het Kanaal, om daar én Spanjaarden én Engelschen in 't oog te houden. Tromp voerde als admiraal het bevel, en Witte de Witte nam als vice-admiraal deel aan dien tocht. Het duurde ook niet lang of de vijand verscheen, die zoo talrijk was dat de behoedzame Tromp oordeelde zich terug te moeten trekken. Maar daarvan wilde de Witte niets weten. Hij zei tot Tromp, „dat men juist in zulk eene gelegenheid toonen kon en moest, trouwe dienaars van het vaderland te zijn. Men moest met elkander leven en sterven.” Tromp liet zich overreden, hetgeen eigenlijk niet goed was. Hij had den roekeloozen moed van de Witte moeten betoomen, want 't gevaar was te groot. Tenuwernood heeft echter Tromp het bevel tot den aanval gegeven, of de Witte werpt zich met zijn bekende voortvarendheid midden tusschen de vijanden, die hem ziende, de zwaarste galjoenen op hem afzenden. Deerlijk wordt dan ook zijn schip gehavend; de zeilen worden aan flarden geschoten; 't vaartuig wordt aan alle kanten doornageld, en zelfs de achterstevan in brand geschoten. Maar de Witte houdt stand, weert zich als een leeuw, doet den vijand wijken en keert als overwinnaar tot Tromp terug, aan wiens boord hij, — volgens de historie — „*beguist, besmeerd, al hinkende en ontoonbaar* aankwam, en toen den admiraal op scherpen toon vroeg: *of hij nu wel getoond had den metalen berg te vreezen.*”

Ontegenzeggelijk had hij getoond dapper te zijn, maar ook roekeloos. Het zou hem echter in ons oog tot lof zijn geweest, zoo hij niet op dergelijken toon tot Tromp had gesproken. Maar hij kon het snoeven nu eenmaal niet laten, en bescheidenheid was hem vreemd.

Tengevolge van dezen strijd waren de Spanjaarden genoodzaakt de wijk te nemen naar Duins, achtervolgd door onze vloot, die daar ter plaatse den vijand niet mocht aanvallen, tenzij er versterking kwam uit het vaderland. En die hulp verscheen spoedig, zoodat veertien dagen later een vloot van ruim honderd schepen de Spaansche zeemacht binnen Duins kon opsluiten. Weldra kwam het ook tot een gevecht, waarbij den Spanjaarden een groot nadeel werd toegebracht. De zee­strijd bij Duins behoort echter minder tot de geschiedenis van de Witte, en daarom hoop ik dezen te beschrijven, wanneer ik u het leven van admiraal Tromp zal verhalen. De Witte nam geen deel aan dezen strijd. Tromp had aan

den vice-admiraal Jan Evertsen opgedragen om zee te kiezen en de zeemacht in het oog te houden. Doch Jan Evertsen kon aan dit bevel niet voldoen, en nu bood zich de Witte hiertoe aan, die zich dan ook met lof hiervan kweet en bij zijne terugkomst in het vaderland de goedkeuring van 's lands staten inoogstte.

Kort daarop werd hij naar Duinkerken gezonden, om de kapers, die het onze handelsvloot zeer lastig maakten, te tuchtigen. Ook hierin kweet hij zich met ijver van zijn last, maar in 't vaderland teruggekeerd, vernam hij dat Tromp hem verdacht van niet behoorlijk zijn plicht gedaan te hebben en te roekeloos te werk te zijn gegaan. Twee scheepskapiteins gingen nog verder. Zij beschuldigden hem van allerlei dingen, die, zoo zij waar waren, een strenge berisping tengevolge moesten hebben. Nu zal 't wel waar geweest zijn dat de Witte zich onbeuisd gedragen had, maar hij weigerde den raad op te volgen van Tromp om den stadhouder vergiffenis te vragen. Immers, de Witte haatte Tromp, lag gedurig met hem en met andere bevelhebbers overhoop, en was te zeer met zichzelf ingenomen dan dat hij de gunst van anderen wilde inroepen. Hij liet Tromp weten dat hij altijd een eerlijk man geweest was, „zijn naam dubbel wit te zijn, en niemand een vlek daarin te zullen vinden.” 't Was wel wat sterk gesproken van een man, die zoo gehaat was bij het scheepsvolk dat toen hij eens een schip wilde beklimmen, om er het bevel over op zich te nemen, de matrozen dreigden hem in zee te werpen, wanneer hij het waagde hij hen aan boord te komen.

Intusschen werd de aanklacht voor den kriegsraad gebracht, die — wellicht om de Witte te grieven — de zaak op de lange baan schoof; althans het duurde langer dan vier maanden voordat de uitspraak gedaan werd, waarin verklaard werd dat hij een trouw dienaar des vaderlands was en zich als een kloek zeeman gedragen had.

Nadat de Witte andermaal de Duinkerker-kapers getuchtigd had, werd hij in 1647 naar Brazilië gezonden. Onze handel bevond zich aldaar in moeilijkheid tengevolge van de woelingen der Portugeezen in die streken, en nu moest de Witte onze belangen aldaar beschermen.

Die reis naar Zuid-Amerika en het verblijf zou aldaar voor hem een bron van verdriet en beproeving worden. Hij vond geen samenwerking met het bestuur en zoomin de regeeringsleden van de volksplanting op de Braziliaansche kusten als onze staten gaven gehoor aan zijne klachten. Men liet hem geheel aan zijn lot over. Misschien waren zij in Holland blij dat deze lastige man zoover van honk was. Al zijne verzoeken om naar 't vaderland terug te keeren, werden of niet beantwoord of afgewezen. Stel u voor hoe iemand van zijn driftig en voortvarend gestel daaronder te moede moet ge-

weest zijn. Hij schreef dan ook in zijn scheepsjournaal: „Soo de minste slaef, jae een hondt op 't Reciff sieck was, soude meer sorgen voor gedragen worden, als wel voor een admiraal alhier met zijn volck gedaan wort, waaruit de genegentheyt tonswaerts zal connen bewerken.”

Hij had het inderdaad zeer hard op die Braziliaansche kust, en klaagde dan ook in zijn brieven aan de staten-generaal dat hij niets te eten had dan oud en muffig brood, gedroogde verrotte visch, waaruit de wormen kropen; rijst en erwten waren niet te gebruiken; het varkens- en rundvleesch was verrot en ten overvloede, de wormen hadden de schepen bijna stuk gevreten. „Ik ben,” schreef hij, „inplaats van admiraal slechts een doodeter.”

Dit was voor hem niet om uit te houden. „Een eerlijk man,” schreef hij, „is te goed, om in deze ellendige plaats te blijven,” weshalve hij er nogmaals op aandrong naar het vaderland te mogen terugkeeren. Doch wederom ontving hij een weigerend antwoord, en toen hij tegelijk de tijding kreeg dat zijn tweede vrouw, Hildegonda van Goch, overleden was, nam hij het roekeloze besluit zonder verlof heen te gaan, en kwam dan ook met twee schepen vol kranke en uitgehongerde zeelieden in 1650 in het vaderland terug.

Maar nauwelijks had hij van zijne komst bericht gezonden, of hij werd op last van de algemeene staten in hechtenis genomen en in den stang in de gevangenis gebracht, waar hij tijd kreeg om na te denken over de vraag: of het niet beter is gehoorzaam te zijn aan zijne bevelhebbers, dan zijn eigen onberaden wil te volgen.

Nu volgde er een langdurig proces, dat nog gekrekt werd door verschillen tusschen de verschillende staten over het recht, dat de een boven den anderen zich aanmatigde, om den vice-admiraal gevangen te houden. Er werden 259 punten van beschuldiging tegen hem ingebracht wegens plichtverzuim en groote ongehoorzaamheid, die van dien aard waren dat de fiscaal van het Hof den dood als straf en de verbeurtverklaring zijner goederen eischte. De Witte had echter bekwame pleitbezorgers, die hem zoo goed verdedigden dat zijn vonnis zich alleen bepaalde tot het verliezen van zijn jaargeld sedert zijn eigendunkelijk vertrek uit Brazilië, benevens de kosten van de gevangenis en van het rechtsgeding. Dit geschiedde 16 Februari 1651.

NOG IETS UIT HET LEVEN VAN ENGELANDS GROOTSTEN PREDIKER.

VII.

In het jaar 1879 trad Spurgeons krankheid in. Daar was niets verrassends in. Een zoo bovenmenselijke inspanning van alle krachten, als Spurgeon

GENADE.

Wat, Heer, zult Ge aan een zondaresse doen?....

„Vergeven.”

Wat is voor haar uw kruis, uw dood, uw zoen?

„Het leven.”

Mijn ziele zucht, zoo moe, zoo arm en kil,

Vol zonden; —

„Ik heb 't geheim, dat vroolijk maakt en stil,

Gevonden.”

Geen vreugde of vreë voor 't afgeleefde hart,

Slechts beven.

Wat baat in d'ouderdom, bij zóoveel smart?....

„Nieuw leven!”

S. J. M.—V. D. P.

vloot belast en ontmoette in 1652 den vijand, wiens macht veel grooter was dan de schepen waarover wij konden beschikken. De Witte deinst echter voor die zwaarigheid niet terug en beklimt een zijner sterkste schepen, daar het volk hem niet op het admiraal-schip wil toelaten. Het zag in hem een tegenstander van hun geliefden admiraal en had ook nog andere grieven tegen hem. Maar de Witte laat zich ook hierdoor niet terughouden, weet maatregelen te nemen om het volk tot orde te brengen en geeft het sein tot den aanval. In dezen strijd handhaaft hij zijn ouden roem, en ware hij later door de overige bevelhebbers ondersteund, gewis zouden de Engelschen geducht zijn geslagen, maar nu moest hij, die van zonsop- tot zonsondergang dapper gevochten en — zooals hij aan de Staten schreef „niets dan rook, vuur en Engelschen” gezien had,

PILATUS, DE HANDEN WASSCHENDE.

DAPPER — MAAR ROEKELOOS.

SCHETSEN UIT HET LEVEN VAN WITTE
CORNELISZ. DE WITTE.

DOOR E. GERDES.

V.

MOED EN TELEURSTELLING.

Weldra had men de diensten van de Witte weër noodig. Engeland deed ons den oorlog aan, en daar Tromp in ongenade gevallen was, werd de Witte als vice-admiraal met het opperbevel over onze

er op bedacht zijn de vloot tegen de overmacht te redden, en haar behouden in het vaderland te brengen, 't geen hem ook uitnemend gelukte.

In het volgende jaar woedde de oorlog opnieuw. Tromp, met het opperbevel belast, koos zee, terwijl aan de Witte opgedragen werd te Texel zes en twintig oorlogsschepen gereed te maken en Tromp te volgen. Dit was zeer moeilijk, daar de Engelschen langs onze kusten zwierven, om de vereeniging der beide vloten te verhinderen. En deze moest geschieden, 't mocht kosten wat het wilde. Hier kwam het vaderland de voortvarendheid, de moed en de onverzettelijke wil van een man als

de Witte zeer te stude. Niettegenstaande storm en hevigen regen, temidden van een donkeren nacht, beklint onze vice-admiraal zijn schip, deelt zijn bevelen mede, zendt vele scheepjes en bootjes, voorzien van lantaarns, vooruit, wijst den weg aan, en het gelukt hem de vloot in zee te brengen en ze langs een omweg in de nabijheid van Tromp te geleiden, tot vreugde van al het scheepsvolk, dat zeer aan den luitenant-admiraal hing.

„Het was op den 10den van Oogstmaand 1653,“ dus vermeldt de historie, „dat het sein tot den aanval gegeven werd, en de zeeslag plaats had, die bekend staat als de slag bij ter Heide. Met vereenigde krachten breekt men op de Britten in, hunne rijen worden doorboord en de vloot zeilt er midden doorheen. Vreeselijk was de strijd. 't Was alsof hemel en aarde zouden vergaan, zoo sterk was het gekraak der schepen, zoo geweldig het knetteren van 't geweervuur, zoo dof het donderend geknal van het geschut. Holland daverde op zijne grondvesten, en duizenden baden God om ons de zege te schenken. In dien slag sneuvelde Tromp, en Jan Evertsen en De Ruiter waren genoodzaakt te wijken.“ Nu moest de Witte wel het opperbevel aanvaarden, en dit was geen geringe taak bij de neder-slachtigheid van het scheepsvolk, dat over Tromps dood treurde, en niet minder bij de overmacht van den vijand. Een ander man dan hij zou dan ook dadelijk het voorbeeld van Evertsen gevolgd hebben, maar de Witte wil het uiterste beproeven. Met zes of zeven schepen weêrstaat hij eerst het geweld van de gansche macht des steeds voortdringenden vijands, maar ziende dat hij haar niet kan bedwingen, wijkt hij al vechtende terug, geeft nu en dan den vijand nog eens de volle laag en weêrhoudt aldus de Engelschen hem verder te vervolgen. Slechts één zinkend schip valt in de macht van den vijand en de Witte smaakt de vreugde de vloot behouden binnen te brengen.

Na Tromp's dood moest er een ander tot luitenant-admiraal benoemd worden. Maar wie zou zijn opvolger zijn? Evertsen was, om redenen die ik in een volgend schetsje zal ontvouwen, in ongunst bij de heeren Staten gevallen, en daar er in dien tijd geen beproefd en ervaren zeeman was, die Tromps plaats kon innemen, scheen het alsof Witte de Witte nu met het hoogste gezag bekleed zou worden. Eigenlijk kon men hem moeilijk voorbijgaan en toch werd hij niet gekozen. De Staten durfden het niet te wagen om aan dezen dolleman, — zooals hij wel eens genoemd werd — onze vloot toe te vertrouwen. Zij vreesden wellicht dat al de officieren, de bevelhebbers en het scheepsvolk er tegen op zouden komen, en dat velen hun ontslag zouden nemen, 't geen waarlijk in oorlogstijd niet wenschelijk zou zijn. Onderwijl de keuze moest geschieden, zwierf de Witte op zee rond, om onze handelsvloot, die

uit Oost-Indië kwam, naar 't vaderland te geleiden, en van deze gelegenheid werd gebruik gemaakt. Toen de Witte aan land stapte vernam hij dat de Staten in de plaats van Tromp den heer Wassenaar van Obdam tot luitenant-admiraal hadden aangesteld. 't Was een zonderlinge benoeming, want wel was Wassenaar een uitstekend edelman en in het bezit van grooten rijkdom, maar geen zeeman. Hij had het land getrouw als krijgsman gediend en bekleedde den rang van officier bij de ruitery. Verscheidend was het oordeel of zoo iemand belast moest worden met het opperbevel over een krijgsvloot. Maar de Staten waren wijze mannen en zullen wel alles gewikt en gewogen hebben, voordat zij tot dit besluit overgingen.

't Was een geduchte teleurstelling voor de Witte, en toch, wij vinden in de historie geen enkel woord dat hij er over gemopperd heeft, 't geen ons zeer verwondert, daar hij niet weinig ergevoelig was. Waarschijnlijk heeft hij om twee redenen gezwegen. Vooreerst, omdat de keuze niet gevallen was op Evertsen, dien hij bleef haten; maar ook, omdat hem een zekeren voorrang boven laatstgenoemden bevelhebber toegestaan werd. Het kan ook zijn dat de Witte bij zichzelf dacht: „Is Wassenaar luitenant-admiraal, goed. Hij weet er niet veel van, zoodat hij bij mij toch te berde moet komen.“

Voor Wassenaar was het intusschen goed dat er een paar jaren van vrede aanbraken en hij zich dus oefenen kon in het zeewezen. Ook voor de Witte kwamen er nu een paar stille jaren. Wel maakte hij nu en dan, onder anderen in 1656, met Wassenaar een kruistocht naar Portugal, maar overigens bleef hij in zijn gezin en genoot huiselijk geluk, dat echter zeer dikwijls gestoord werd. Zijn eerste vrouw was zijn volle nicht, die in 1631 overleed. Den dood van zijn tweede vrouw vernam hij, zooals ik u reeds heb medegedeeld, in Brazilië. Maar nu werd hij, in 1654, andermaal in rouw gedompeld door het overlijden van zijn derde vrouw, Hester de Meester die hem elf minderjarige kinderen naliet.

De Witte ondervond dus ook ruimschoots, dat het leven des menschen eene aaneenschakeling is van moeite en verdriet, van onrust en kommer, van smart en rouw, en — van teleurstelling. Deze allen konden dienen om hem nader tot God te brengen, maar of zij dit gevolg gehad hebben, durf ik niet bevestigen. Wel geloof ik dat hij, nu hij den 55-jarigen leeftijd bereikt had, een weinig kalmer zal geworden zijn, 't geen ook blijkt in zijn verhouding tot Wassenaar, aan wiens bevelen hij zich gewillig onderwierp, en wien hij eerlang zou toonen dat de oude heldenmoed hem nog bezielde.

VI.

DE LAATSTE TOCHT.

In 1658 was er een oorlog uitgebroken tusschen Zweden en Denemarken, die 't laatstgenoemde land

de laetstelijk in de recontie tusschen de Vloote van dezen Staet, ende die van den Koningh van Sweden." Aldus schreven de staten van Holland.

Het lijk van Witte Cornelisz. de Witte rust in de Martinuskerk te Rotterdam, en zijn praalgraf is wel de moeite waard bezichtigd te worden.

EEN LEGENDE.

Toen 's hemels Heer deze aard betrad,
Omdat Hij meelij met ons had,
En 't twaalfstal zich bij Hem bevond,
Dat neen, zijn wijsheid niet verstond, —
Toen koos Hij meestal bosch en veld.
Alwaar het zien 't geloof verzelt;
Want onder 's hemels aangezicht,
Wordt hart en hoofd verwarmd, verlicht,
Dáar sprak Hij dan zijns Vaders woord,
En werd aandachtig aangehoord.
En akkerveld of waterkom,
Schiep Hij zich zoo ten tempel om.

Eens toen Hij veel gesproken had,
Ging Jezus naar een andre stad,
En, als juist Petrus naast Hem gaat,
Ziet Hij iets blinken op de straat,
Als ware 't maar een scherf van glas,
Ofschoon 't een fraai stuk ijzer was.
Waarop Hij 't woord tot Petrus richt:
„Wilt gij het ijzer, dat hier ligt?“
Doch Petrus hoorde er weinig na,
Hij sloeg heel andre dingen ga,
Hij dacht juist aan zijn heerschappij,
En de eerste man van 't Rijk was hij.
De vond was dus voor hem niet schoon,
Het was geen schepter en geen kroon.
En voor wat ijzer buigt geen heer,
Althans bij dag, op straat zich neêr.
Hij liep dus met verhaasting voort,
Als had hij niets van 't woord gehoord.

De Heer, lankmoedig, zwijgt en gaat.
Hij neemt het ijzer zelf van straat,
En laat ook Petrus in zijn waan.
Nu komen ze in het stadjen aan:
Stil ging nu Jezus naar een smid,
En zegt tot hem: „Wat geldt u dit?“
„Een penning!“ „Goed! zoo geef hem mij.“
En zoo vervolgens wandelt Hij — —
Hij moest het marktplein overgaan —
En ziet daar schoone kersen staan.
Den penning gevend, staat Hij stil,
En neemt zooveel men geven wil.
Die vrucht, wier last Hem niet bezwaart,
Werd binnen in zijn kleed bewaard.

Men ging tezaâm de stad weêr uit.
Daar zag men wel het groene kruid,
Maar vrucht of water zag men niet,
Ja zelfs geen woning in 't verschieft.
De zomerdag was brandend heet,
En allen droogden zich het zweet,
En smachtten naar een druppel nat,
Als was het naar een kostbren schat.
En voor hen uit, daar loopt de Heer,
En zie, daar valt een kersje neêr.
En Petrus greep het op zoo ras,
Alsof 't een gouden appel was.
Of 't kersje smaakte aan zijn mond!
Wel was 't voor hem een schoone vond.

Een weinig wachtte nu de Heer,
Toen viel er weêr een kersje neêr.
En Petrus bukte snel ter aard,
Dat was het kersje dubbel waard!
Toen viel een menigte op den grond,
En allen bukten zich terstond.
Dit ging zoo voort een kleinen tijd.
Toen sprak de Heer, in 't hart verblijd,
Bijzonder Simon Petrus aan:
„Het ijzer deed de kers ontstaan.
Had gij ter rechter tijd gebukt,
Dan had de dorst u niet gedrukt,
Hadt gij het ijzer opgevat,
Dan hadt gij heden rust gehad.
Maar leer nu uit dit voorbeeld: dat
Wie kleine dingen weinig acht,
Niet zelden naar nog kleiner tracht.“

Deze legende is door Goethe berijmd. Zij is eenvoudig en bevat zeker een goede les. Toch gelooven we dat voor het gezond Christelijk leven dergelijke verhalen door hun inkleeding schadelijk kunnen zijn. We wijzen hierop, wijl men in onzen tijd het daarmee min nauw neemt. Dit is zeker een der beste uit vele legenden en toch — we aanvaardden de leering, maar gevoelen dat het bijwerk niet deugt.

VRUCHTEN VAN DEN ARBEID.

Wie „meester Feringa" was, is zeker niet onbekend aan velen die ons Christelijk onderwijs liefhebben. Zij hebben den secretaris van Christ. Nat. Schoolonderwijs nog niet vergeten.

Meester Feringa was reeds de hoofdonderwijzer der Haveloosenschool in de Bloemstraat te Amsterdam. Hij leidde deze merkwaardige inrichting, die voor zooveel uit de laagsten en armsten der hoofdstad tot een zegen is geweest. Zij verkeert nog in bloeienden toestand, en is thans verbonden aan de Vereeniging „Tot Heil des Volks."

Eigenaardig was en het werk en het publiek van meester Feringa. Wat hijzelf dacht over de vruchten

de laetstelijk in de rencontie tusschen de Vloote van dezen Staet, ende die van den Koningh van Sweden." Aldus schreven de staten van Holland.

Het lijk van Witte Cornelisz. de Witte rust in de Martinuskerk te Rotterdam, en zijn praalgraf is wel de moeite waard bezichtigd te worden.

EEN LEGENDE.

Toen 's hemels Heer deze aard betrad,
Omdat Hij meelij met ons had,
En 't twaalfstal zich bij Hem bevond,
Dat neen, zijn wijsheid niet verstond, —
Toen koos Hij meestal bosch en veld.
Alwaar het zien 't geloof verzelt;
Want onder 's hemels aangezicht,
Wordt hart en hoofd verwarmd, verlicht,
Dáar sprak Hij dan zijns Vaders woord,
En werd aandachtig aangehoord.
En akkerveld of waterkom,
Schiep Hij zich zoo ten tempel om.

Eens toen Hij veel gesproken had,
Ging Jezus naar een andre stad,
En, als juist Petrus naast Hem gaat,
Ziet Hij iets blinken op de straat,
Als ware 't maar een scherf van glas,
Ofschoon 't een fraai stuk ijzer was.
Waarop Hij 't woord tot Petrus richt:
„Wilt gij het ijzer, dat hier ligt?”
Doch Petrus hoorde er weinig na,
Hij sloeg heel andre dingen ga,
Hij dacht juist aan zijn heerschappij,
En de eerste man van 't Rijk was hij.
De vond was dus voor hem niet schoon,
Het was geen scepter en geen kroon.
En voor wat ijzer buigt geen heer,
Althans bij dag, op straat zich neêr.
Hij liep dus met verhaasting voort,
Als had hij niets van 't woord gehoord.

De Heer, lankmoedig, zwijgt en gaat.
Hij neemt het ijzer zelf van straat,
En laat ook Petrus in zijn waan.
Nu komen ze in het stadjen aan:
Stil ging nu Jezus naar een smid,
En zegt tot hem: „Wat geldt u dit?”
„Een penning!” „Goed! zoo geef hem mij.”
En zoo vervolgens wandelt Hij — —
Hij moest het marktplein overgaan —
En ziet daar schoone kersen staan.
Den penning gevend, staat Hij stil,
En neemt zooveel men geven wil.
Die vrucht, wier last Hem niet bezwaart,
Werd binnen in zijn kleed bewaard.

Men ging tezaam de stad weêr uit.
Daar zag men wel het groene kruid,
Maar vrucht of water zag men niet,
Ja zelfs geen woning in 't verschieet.
De zomerdag was brandend heet,
En allen droogden zich het zweet,
En smachtten naar een druppel nat,
Als was het naar een kostbren schat.
En voor hen uit, daar loopt de Heer,
En zie, daar valt een kersje neêr.
En Petrus greep het op zoo ras,
Alsof 't een gouden appel was.
Of 't kersje smaakte aan zijn mond!
Wel was 't voor hem een schoone vond.

Een weinig wachtte nu de Heer,
Toen viel er weêr een kersje neêr.
En Petrus bukte snel ter aard,
Dat was het kersje dubbel waard!
Toen viel een menigte op den grond,
En allen bukten zich terstond.
Dit ging zoo voort een kleinen tijd.
Toen sprak de Heer, in 't hart verblijd,
Bijzonder Simon Petrus aan:
„Het ijzer deed de kers ontstaan.
Had gij ter rechter tijd gebukt,
Dan had de dorst u niet gedrukt,
Hadt gij het ijzer opgevat,
Dan hadt gij heden rust gehad.
Maar leer nu uit dit voorbeeld: dat
Wie kleine dingen weinig acht,
Niet zelden naar nog kleiner tracht.”

Deze legende is door Goethe berijmd. Zij is eenvoudig en bevat zeker een goede les. Toch gelooven we dat voor het gezond Christelijk leven dergelijke verhalen door hun inkleeding schadelijk kunnen zijn. We wijzen hierop, wijl men in onzen tijd het daarmee min nauw neemt. Dit is zeker een der beste uit vele legenden en toch — we aanvaarden de leering, maar gevoelen dat het bijwerk niet deugt.

VRUCHTEN VAN DEN ARBEID.

Wie „meester Feringa” was, is zeker niet onbekend aan velen die ons Christelijk onderwijs liefhebben. Zij hebben den secretaris van Christ. Nat. Schoolonderwijs nog niet vergeten.

Meester Feringa was reeds de hoofdonderwijzer der Haveloosenschool in de Bloemstraat te Amsterdam. Hij leidde deze merkwaardige inrichting, die voor zooveel uit de laagsten en armsten der hoofdstad tot een zegen is geweest. Zij verkeert nog in bloeienden toestand, en is thans verbonden aan de Vereeniging „Tot Heil des Volks.”

Eigenaardig was en het werk en het publiek van meester Feringa. Wat hijzelf dacht over de vruchten